

מראי מקומות - חגיגה

יד:

א. אתה נאה דורש ונאה מקיים

העיר המהרש"א, מה שייך מקיים במעשה המרכבה. וביאר דמקיים דכאן היינו שנתכוון אל האמת, וכמו שאמר הן הן מעשה המרכבה.

ב. ונראה כמין קשת בענן

כ' המהרש"א דלא קאמר ונראה קשת, דהא קשת סימן קללה הוא, אלא אמר שנראה כמין קשת, דהיינו קשת הנזכר במרכבה דיוחזקאל, כמראה הקשת, וגו'.

ג. מהו לסרוסי כלבא

ע' בשאלתות (ק"ה, הובא בקיצור בתוס' בשבת קז ד"ה ת"ל), שביאר דשאלת הגמ' היא, כיון דקרא כתי' אצל פסולי קרבן, אולי כל האיסור סירוס הוא רק בבהמות טהורות, דראויות להיות קרבן, או דלמא אף דכתי' "לא תקריבו ולא תעשו", אבל האיסור עשיי' דוקא על בהמה ששייך בה הקרבה. וע"ז השיב בן זומא דכיון דכתי' ובארצכם לא תעשו, אמרי' דכל שבארצכם לא תעשו. ולכא' ק', הא חובת הגוף היא, והכלל הוא דכל שהוא חובת הגוף אסור בכל מקום, וא"כ למה כתי' "ובארצכם", אע"כ דבאה התורה לומר דכל שהוא בארץ, דהיינו אפי' דברים טמאים, אסור בהם הסירוס.

אבל הק' הטורי אבן, הא ביארו רש"י ותוס' כאן דמה דהגמ' נקטה השאלה בכלל דוקא, היינו משום דבכלל אפי' חליפיו אסורים למזבח, ולכן ה"א שלא יהי' שום איסור לסרוס. וא"כ תמוה, מהו באמת המקור לרבות גם כלל להתיירא, אולי כל הריבוי של "כל שבארץ" הוא רק לרבות שאר בהמות טמאות, ולא לרבות כלל. עוד הק' אהא דהגמ' נקט' כלב דוקא, הא לכא' הו"ל להגמ' לומר השאלה בכל בהמות טמאות, ולמה צריך לנקוט בהמה א' כלל. ולכן פי' דשאלת הגמ' היא דוקא לגבי כלב, ומשום דאפי' חליפיו אסורים למזבח, אבל שאר בהמות וחיות, אפי' טמאות, פשיטא שאסורות לסרסן. והמקור לזה הוא מהא דילפי' מקרא דלגבי בהמות טהורות, סירוס אחר סירוס חייב, וכיון דסירוס אחר סירוס חייב, אף דאחר סירוס הראשון כבר אסורה הבהמה למזבח, א"כ מוכרח דא"צ להיות מותר למזבח כדי לאסור הסירוס, וא"כ מסתבר דה"ה בהמות טמאות אסורות למזבח. וא"כ, י"ל דשאלת הגמ' היא רק לגבי כלב, דכיון דגם חליפיו אסורים למזבח, מה שלא מצינו בשאר בהמות, וע"ז הביאה הגמ' ריבוי דובארצכם, כל שבארצכם, ואי"צ לריבוי אלא לענין כלב, לומר דאף בכלל אסור.

ד. כל שבארצכם לא תעשו

כ' המנחת חינוך (רצ"א, ג') דמבואר מהא דאסור לסרס בהמות וחיות, דאין האיסור לסרס אדם משום ביטול פרו ורבו, דהא אין שום מצוה על בהמות לפרות ולרבות, ואף אין מצוה על בעליהם שיהיו משתדלין שבהמותיהן יפרו וירבו, ומ"מ אסורות בסירוס. ולכן כ' דמש"כ בספר החינוך שם דנשים מותרות לשתות כוס של עיקרין כיון שאינן מצוות בפרו ורבו, כוונתו לומר דמלבד מה שנשים לא נכללו באיסור סירוס, מ"מ אם היו מצוות במצות פרו ורבו, אז הי' אסור להן לשתות כוס של עיקרין מצד אחר, ולא משום איסור סירוס, אלא מביטול פרו ורבו. וע"ז כ' החינוך דכיון שלא נצטוו גם במצות פרו ורבו, א"כ שפיר מותרין לשתות כוס של עיקרין.

ה. בתולה שעיברה מהו לכה"ג, וכו'

נח' הראשונים בביאור הסוגיא. רש"י (בפי"א) כ' שהיא אומרת שימצאו לה בתולים. וכ' החזון איש (אה"ע י"ד, ב'), שאין לבאר כוונת רש"י דהשאלה היא אם נאמנת לומר שהי' באמבטי, דהא אם נאמנת לומר דבתולה היא, כ"ש דנאמנת לומר שהי' באמבטי, דהא כשאומרת בתולה אני מוקמא נפשה במיעוטא, ומפקא נפשה מרוב המעוברות, אבל מהא דשמואל לאמבטי לא מפקא נפשה מרובא, אלא ממיעוטא זה למיעוטא אחרינא. וא"כ, אם הא דשמואל שכיח, י"ל דמותרת לכה"ג, דכל האיסור בעולה לכה"ג הוא רק אם אין לה בתולים. ופשט בן זומא, דהגם דשמואל לא שכיח, מ"מ כשרה לכה"ג משום דחיישינן לאמבטי. וכן מבואר מתוס', וכ' המשנה למלך (איסורי ביאה י"ז, י"ג, ד"ה ומ"מ) דמבואר מסוגיין (לפי פי' זה) דאפי' אם נבעלה מותרת לכה"ג, כל זמן שאין כאן השרת בתולים.

אולם כ' החזון איש דרש"י בפי' הב' לא פי' כן, אלא דודאי היו לה בתולים, והשאלה היא האם הא דשמואל שכיח או לא. פי', דאם הא דשמואל שכיח, אז אסורה לכה"ג, לפי דסכ"ס בעולה היא, דהיתה נבעלת [אע"פ שעדיין יש לה בתולים], אבל אם הא דשמואל לא שכיח, א"כ י"ל דבאמבטי הי', ולא נבעלה מעולם. ולפי"ז, יש להוכיח להיפך, דאפי' אם יש לה בתולים, הכל תלוי אם היתה נבעלת או לא.

ו. בתולה שעיברה מהו לכה"ג

ע' בפי' ר' חננאל (נדפס לקמן ט"ז), דמבואר דלא גרס "לכה"ג", והי' שאלת הגמ' בנוגע לאשה מעוברת שנבדקה ונמצאו לה בתולים, ושאלה הגמ' לגבי אם טמאה לידה או לא, מי אמרי'

מראי מקומות - חגיגה

י"ד: (המשך)

אינה מסייעת להזרעת הבעל, אין אני קורא בה אשה כי תזריע, וגם מפני שאין זה דרך הזורעים". והביא הא דקיי"ל דכל שאין אמו טמאה לידה [כגון יוצא דופן] אין מילתו דוחה שבת, וכ' דלכן לפי הר"ח, י"ל דאשה שנתעברה מכח הזרעה מלאכותית (artificial insemination), שאין מילת בנה דוחה שבת, דהוי כמו נתעברה באמבטי. ולמעשה, ע' בנשמת אברהם (ג' [אה"ע], מהדו' שני', עמ' י"ז) שדן בשאלה זו, והביא דברי הגרש"ז אורבך הנ"ל, ושוב הביא מהגר"ש אלישיב ז"ל שג"כ אסר למולו בשבת, אבל שוב שמע עוד פסק מהגר"ש שפסק דבאמת מילתו דוחה שבת. וביאר הג"ר עזריאל אורבך (חתן הגר"ש) דמה שחזר הגר"ש מפסקו הראשון, היינו משום דעכשיו כבר הוא דבר רגיל, וא"כ אינו חשיב עוד מעשה נסים (ולכא' על דרך הקו"ש הנ"ל, דכל שהוא נעשה לאופן רגיל, שפיר שייך להיות חשיב לידת התורה).

דשכיח הא דשמואל, וא"כ נמצא דנתעברה מחמת מעשה ביאה, וממילא כשילדה הרי היא טמאה לידה, דקרינן בה אשה כי תזריע וגו', או דלמא הא דשמואל לא שכיח, וא"כ חיישינן שמא באמבטי נתעברה, "וזה מעשה נסים הוא ואינה טמאה לידה, שאין אני קורא בה אשה כי תזריע" (ואף אי אמרי' דהא דשמואל לא שכיח, הא דאמבטי ודאי לא שכיח, וא"כ לכא' כוונתו דלחומרא אמרי' שלא היתה טמאה לידה, דהיינו שאין לה ימי טהרה, ואינה יכולה להביא קרבן אלא מספק, וכו'). וע' בקובץ שעורים (כתובות ר"ג), שביאר דברי הר"ח "דסתם לידה הכתובה בתורה איירי בלידה כדרך הרגילה... אבל דבר פשוט הוא דזה תלוי הכל לפי הזמן ולפי המקום, וכו'" (כלומה כל אופן שהוא לידה רגילה לאותו דור, אמרי' בה דטמאה לידה).

אבל ע' במנחת שלמה (ב' ג', סי' קכ"ד סוף אות א', עמ' תנא) שהביא דברי הר"ח, וכ' דלכא' משמע מלשונו שהוא מעשה נסים, אבל נתקשה הגרש"ז בזה, וביאר דברי הר"ח "דכל שהאשה